БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

Л.П. Вашків, Н.Я. Кордуба, О.П. Онишків, З.М. Онишків

УКРАЇНСЬКА МОВА

Конспекти уроків

3 клас

До підручника М.С. Вашуленка, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківської

Тернопіль
Навчальна книга – Богдан

УДК 371.32:811.161.2
ББК 74.268.1Укр
В 23

Серію засновано 2007 року

Вашків Л.П.

В 23 Українська мова. Конспекти уроків : 3 клас : до підр. М.С. Вашуленка, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківської / Л.П. Вашків, Н.Я. Кордуба, О.П. Онишків, З.М. Онишків. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2014. — 280 с. — (Бібліотека вчителя).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-4034-1

У посібнику подано розгорнуті конспекти уроків з української мови, зміст яких відповідає навчальній програмі Міністерства освіти і науки України, Державному стандартові початкової загальної освіти та підручнику «Українська мова. 3 клас» (авт. М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківська).

Запропоновано зразки бесід під час вивчення нового матеріалу, опорні схеми, таблиці, малюнки; різні види роботи над мовним матеріалом, правилами; каліграфічні хвилинки, творчі завдання, різноманітний цікавий та ігровий матеріал.

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 371.32:811.161.2
ББК 74.268.1Укр

Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-4034-1

© Навчальна книга – Богдан, 2014

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема уроку	№ с.	Дата
	I семестр **Мова і мовлення**		
1.	Мова — найважливіший засіб спілкування. *(Вправи 1-9)*	7	
2.	Культура усного і писемного мовлення. *(Вправи 10-19)*	10	
3.	Культура спілкування. Слова ввічливості. Навчальний діалог. *(Вправи 20-23)*	13	
	Текст		
4.	Розвиток уявлень про текст. Заголовок. Навчальний діалог. *(Вправи 24-28)*	16	
5.	Визначення теми і мети (головної думки) висловлювань у текстах-розповідях і текстах-міркуваннях. Добір заголовків до текстів. Навчальний діалог. *(Вправи 29-35)*	20	
6.	Зв'язок між реченнями в тексті. Спостереження за різними засобами зв'язку. Частини тексту. *(Вправи 36-40)*	24	
7.	Спостереження за різними засобами зв'язку між частинами тексту. Складання усної розповіді за серією малюнків. *(Вправи 41-46)*	27	
8.	*Розвиток зв'язного мовлення.*	29	
9.	Визначення теми і мети висловлювання у текстах-міркуваннях. Добір заголовків до текстів. Навчальний діалог. *(Вправи 47-52)*	30	
10.	Спостереження за ознаками художніх, науково-популярних та ділових текстів. Складання тексту оголошення. *(Вправи 53-56)*	33	
11.	Особливості будови тексту-опису та зміст його складових частин — зачину, основної частини і кінцівки. *(Вправи 57-59)*	36	
12.	Абзац. Спостереження за роллю абзаців у тексті. Поділ тексту на абзаци за поданим планом. **Перевірна робота. Діалог.** *(Вправи 60-64)*	39	
13.	Складання текстів-інструкцій. *(Вправи 65-67)*	43	
14.	Особливості текстів-листів. Складання колективних та індивідуальних листів, письмових запрошень і привітань. *(Вправи 68-74)*	46	
15.	*Розвиток зв'язного мовлення.*	49	
16.	**Перевірна робота. Диктант.**	50	
	Речення		
17.	Аналіз перевірної роботи. Повторення і узагальнення знань про основні ознаки речення. *(Вправи 75-79)*	52	
18.	Види речень за метою висловлювання. Окличні речення. Спостереження за інтонацією та розділовими знаками. *(Вправи 80-84)*	55	
19.	Вироблення умінь інтонувати речення, різні за метою висловлювання. Неокличні та окличні речення. *(Вправи 85-87)*	58	
20.	Звертання та розділові знаки в спонукальних реченнях. *(Вправи 88-92)*	60	
21.	Члени речення. Головні і другорядні члени речення. Зв'язок слів у реченні. *(Вправи 93-97)*	62	
22.	Закріплення поняття про головні і другорядні члени. Зв'язок слів у реченні. Складання речень за схемами. *(Вправи 98-102)*	65	
23.	Узагальнення знань за розділом. *(Вправи 103-107)*	68	
24.	*Розвиток зв'язного мовлення.*	69	
25.	**Перевірка знань з мови. Мова і мовлення. Текст. Речення.**	70	
	Слово. Значення слова		
26.	Аналіз перевірної роботи. Слова з прямим і переносним значенням. *(Вправи 108-111)*	73	
27.	Слова, які мають кілька значень. *(Вправи 112-115)*	77	

№ з/п	Тема уроку	№ с.	Дата
28.	Слова, які звучать і пишуться однаково, але мають різні значення (омоніми). *(Вправи 116-120)*	79	
29.	Слова, близькі за значенням (синоніми). *(Вправи 121-125)*	81	
30.	Робота над синонімами. Практичне ознайомлення з фразеологізмами, пояснення їх шляхом добору синонімів. *(Вправи 126-128)*	84	
31.	Слова, протилежні за значенням (антоніми). Узагальнення знань за розділом. *(Вправи 129-134)*	88	
32.	*Розвиток зв'язного мовлення.*	90	
	Будова слова		
33.	Закінчення слова, його роль у реченні. *(Вправи 135-140)*	91	
34.	Основа слова. *(Вправи 141-146)*	94	
35.	Загальні уявлення про частини слова. *(Вправи 147-151)*	97	
36.	Спільнокореневі слова. Корінь слова. *(Вправи 152-155)*	101	
37.	Вправи на розрізнення синонімів, спільнокореневих слів та форм того самого слова. *(Вправи 156-159)*	104	
38.	Розрізнення слів з омонімічними коренями. **Перевірна робота. Аудіювання.** *(Вправи 160-163)*	107	
39.	Аналіз перевірної роботи. Чергування голосних звуків [о, е] → [і] в коренях слів. *(Вправи 164-168)*	113	
40.	*Розвиток зв'язного мовлення.*	115	
41.	Чергування приголосних звуків [г, к, х] → [з´, ц´, с´] → [ж, ч, ш] у коренях слів. *(Вправи 169-173)*	116	
42.	Спостереження за вимовою слів із ненаголошеними [е], [и] в коренях. Правило написання слів із цими звуками. *(Вправи 174-178)*	118	
43.	Перевірка правильності написання слів з ненаголошеними голосними [е], [и] шляхом словозміни та добору спільнокореневих слів. *(Вправи 179-183)*	121	
44.	Вимова і правопис слів з ненаголошеними [е], [и], що не перевіряються наголосом. Робота з орфографічним словником. *(Вправи 184-189)*	124	
45.	Спостереження за літературною вимовою парних дзвінких і глухих приголосних звуків. *(Вправи 190-193)*	127	
46.	Засвоєння правила вимови дзвінких приголосних звуків у кінці слів і складів з наступним глухим звуком. *(Вправи 194-197)*	130	
47.	**Перевірна робота. Диктант.**	132	
48.	Аналіз перевірної роботи. Вправи на закріплення вимови і правопису слів із дзвінкими і глухими приголосними звуками. Приклади перевірки правопису слів типу: *боротьба, нігті*. *(Вправи 198-204)*	134	
49.	*Розвиток зв'язного мовлення.*	136	
50.	Явища заміни у коренях слів дзвінких звуків глухими і навпаки. Складання казки за серією малюнків. *(Вправи 205-209)*	137	
51.	Ознайомлення з префіксом як значущою частиною слів. *(Вправи 210-214)*	139	
52.	Префікси і прийменники. Розрізнення значень і написання однозвучних префіксів і прийменників. *(Вправи 215-219)*	142	
53.	Правопис префіксів *роз-, без-*. *(Вправи 220-224)*	145	
54.	Вимова і правопис слів з префіксами *з-, с-*. **Перевірна робота. Списування.** *(Вправи 225-228)*	148	
55.	Закріплення правила про вимову і правопис слів з префіксами *з-, с-*. *(Вправи 229-232)*	151	
56.	*Розвиток зв'язного мовлення.*	152	
57.	Апостроф після префіксів. *(Вправи 233-236)*	153	
58.	Закріплення правила вживання апострофа після префіксів. *(Вправи 237-240)*	156	

VI. Осмислення, узагальнення і систематизація знань.

1. Вправи для самостійної роботи. *(Робочий зошит з укр. мови. 3 клас, с. 33.)*

1) Позначте префікси у поданих словах.

Вирити, знайшла, поласувати, записка, прибережний, напекти, захід, підземелля, перелітний.

2) Від поданих слів за допомогою префіксів *с-, з-, за-, пере-, на-* утворіть нові слова. Префікси позначте. З одним словом (на вибір) складіть і запишіть речення.

Питати, малювати.

2. Поточний бліц-контроль знань. *(Картка 39.)*

VII. Підсумок уроку.

1. Гра «Передай далі».

Учитель починає і називає слово, учень додає до нього префікс і називає нове слово: *ліс — безлісий, йти — прийти, дорога — придорожній, ...*

2. Кольорова феєрія.

В кожного на парті маленькі кольорові квадратики — стікери трьох кольорів: зелений, жовтий, червоний, які відповідно означають «Я все зрозумів», «Мені дещо не зрозуміло», «Мені складно зрозуміти». Така робота не вимагає затрат часу, є невеликою за обсягом і дозволяє зберегти повне інкогніто учня.

VIII. Повідомлення домашнього завдання з попереднім інструктажем.

С. 92 — вивчити правило, с. 93, вправа 214.

УРОК 51

Дата _____
Клас _____

Тема. Ознайомлення з префіксом як значущою частиною слів. *(Вправи 210-214)*

Мета. Ознайомити учнів з префіксом як значущою частиною слів, з найуживанішими префіксами; формувати вміння утворювати нові слова за допомогою префіксів; розвивати уміння аналізувати, зіставляти, узагальнювати; виховувати працелюбність.

Додатковий матеріал до уроку

Обладнання. Мовний матеріал.

Хід уроку

I. Організація класу.

II. Перевірка домашнього завдання.

Інтерв'ю.

— Як ви оцінили свою роботу-диктант?

— Назвіть слова, в яких дзвінкі приголосні треба вимовляти виразно в кінці слова і складу.

— Яку пораду дасте своїм однокласникам, щоб знати, яку букву писати?

— Назвіть п'ять словникових слів, які не можна перевірити.

— Що чуємо, коли вимовляємо дзвінкі приголосні звуки? Наведіть приклади.

— Як перевірити написання слів з ненаголошеними [е], [и] в коренях? Наведіть приклади.

III. Актуалізація опорних знань учнів.

Каліграфічна хвилинка.

З З Зз ззз зз за зайчик забіг
Забіг зайчик за дубок,
знайшов зайчик козубок.

— Доберіть споріднені слова до слова *забіг. (Бігти, прибіг, біжить, бігун.)*

IV. Повідомлення теми і завдань уроку.

— На минулих уроках ми працювали над різними звуковими явищами, пов'язаними з коренем слова. Сьогодні продовжимо вивчати значущі частини основи.

— Назвіть частини слова.

— Сьогодні ми будемо вивчати префікс — важливу частину основи слова.

V. Сприймання і усвідомлення учнями нового матеріалу.

1. Спостереження над мовним матеріалом.

— Прочитайте ряд слів, визначте корінь.

Писати, переписати, виписати, записати, розписати, дописати.

— Назвіть і позначте префікс у цих словах.

— А тепер подумайте, чи однакове значення цих слів.

— Чому змінювалось значення? *(Змінювався префікс.)*

— Зробіть висновок, яку роль виконує префікс у слові. *(За допомогою префікса утворюються нові слова.)*

2. Ознайомлення з правилом *(на с. 92).*

Міні-опитування.

— Що називається префіксом?

— Що утворюється за допомогою префікса?

— Як позначаємо префікс?

Варто знати.

Термін *префікс* походить від латинських слів *prae* — спереду і *fixus* — прикріплений, фіксований.

Префікс — це значуща частина слова, що стоїть перед коренем і служить для утворення слів.

— Здавна люди здогадалися, що не варто вигадувати нові слова, щоб позначати нові поняття й почуття. Для зміни значення слова досить вживати існуючі корені, приєднуючи до них префікси і суфікси.

Додаток №5

Аналіз іменника як частини мови

1. Аналізоване слово.
2. На яке питання відповідає?
3. Яка це частина мови?
4. Назва власна чи загальна?
5. Назва істоти чи неістоти?
6. Рід (в однині).
7. Число.
8. З якими словами в реченні зв'язане?
9. Яким є членом речення?

Додаток №6

Аналіз прикметника як частини мови

1. Аналізоване слово.
2. Від якого слова в реченні залежить?
3. На яке питання відповідає?
4. До якої частини мови належить?
5. Число.
6. Рід (в однині).
7. Яким є членом речення.

Додаток №7

Аналіз дієслова як частини мови

1. Аналізоване слово.
2. На яке питання відповідає?
3. Частина мови.
4. Час.
5. З якими словами в реченні зв'язане?
6. Яким є членом речення?

Додаток №8

Хатка, яку збудував собі Джек

(За англійським мотивом переспівали Іван Малкович та Юрій Андрухович)

Це хатка, яку збудував собі Джек.
Це сад і город.
А це сонях як сонце,
який заглядає до Джека в віконце
до хатки, яку збудував собі Джек.

А це ось комора.
В коморі — пшениця,
яку викрадає хитрюща синиця,
і вже не печеться смачна паляниця
у хатці, яку збудував собі Джек.

Це кіт. Він сміливо виходить з воріт,
бо дуже він хоче зловити синицю,
яка викрадає з комори пшеницю,
з якої так смачно пекти паляницю
у хатці, яку збудував собі Джек.

А це — подивіться — це пес без хвоста,
який каже «гав!» на сміливця-кота,
який доганяє синицю,
яка викрадає пшеницю,
з якої так смачно пекти паляницю
у хатці, яку збудував собі Джек.

А це в нас корова ряба і рогата,
яка щойно хвицьнула пса без хвоста,
який каже «гав!» на сміливця-кота,
який доганяє синицю,
яка викрадає пшеницю,
з якої так смачно пекти паляницю
у хатці, яку збудував собі Джек.

А це ось бабуся старенька, горбата,
яку дуже любить корова рогата,
яка щойно хвицьнула пса без хвоста,
який каже «гав!» на сміливця-кота,
який доганяє синицю,
яка викрадає пшеницю,
з якої так смачно пекти паляницю
у хатці, яку збудував собі Джек.

А це що за сплюх? Це, звичайно ж, пастух,
якого картає бабуся горбата,
яку дуже любить корова рогата,
яка щойно хвицьнула пса без хвоста,
який каже «гав!» на сміливця-кота,
який доганяє синицю,
яка викрадає пшеницю,
з якої так смачно пекти паляницю
у хати, яку збудував собі Джек.

А зараз погляньмо всі на блоху,
що робить «кусь-кусь» пастухові-сплюху,
якого картає бабуся горбата,
яку дуже любить корова рогата,
яка щойно хвицьнула пса без хвоста,
який каже «гав!» на сміливця кота,
який доганяє синицю,
яка викрадає пшеницю, —
щоб діткам спекти О-О-ТАКУ паляницю
у хатці, яку збудував собі Джек.

(Улюблені вірші. — К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 1994, с. 100).

Додаток №9

Алгоритм роботи над реченням

1. Прочитай речення.
2. Назви тип речення за метою висловлювання.
3. Визнач головні члени речення. Підкресли їх.
4. Якими частинами мови виражені головні члени речення? Постав запитання, визнач, запиши над словом.
5. Визнач другорядні члени речення. Підкресли їх.
6. Яким частинами мови виражені другорядні члени речення? Постав запитання, визнач, запиши над словом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будна Н.О., Головко З.Л., Козуб О.В. Творчі завдання з української мови. 3 клас. Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2013.
2. Будна Н.О., Головко З.Л., Рябова С.І. Говоримо, читаємо, пишемо. Зошит з розвитку зв'язного мовлення. 3 клас. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2013.
3. Будна Н.О. та інші. 600 диктантів з української мови. 1-4 класи. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002.
4. Вашуленко М.С. Орфоепія і орфографія в 1-3 класах. — К.: Радянська школа, 1982.
5. Вихованець І.Р. В світі граматики. — К.: Радянська школа, 1987.
6. Дорошенко О.А. Нестандартні навчальні диктанти // Початкова школа, 1990.
7. Захаркевич В.А. Тематична атестація. Українська мова. 3 кл. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002.
8. Козуб О.В., Мельничайко О.І. Збірник переказів з української мови. 1-4 класи. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002.
9. Козуб О.В. та ін. Підсумкова перевірка та оцінювання знань. Дидактичний матеріал. 2 клас. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2002.
10. Новий тлумачний словник української мови. 4 томи. — К.: Аконіт, 1999.
11. Передрій Г.Р., Смолянінова Г.М., Непийвода Ф.А. Цікава граматика. — К.: Радянська школа, 1967.
12. Походжай Н.Я., Шост Н.Б. Українська мова. Картки поточного та тематичного контролю знань. 3 клас. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2003.
13. Рябова С.І. Тестові завдання з української мови. 3 клас. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2003.
14. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. — К.: Абрис, 1997. (Трансформація гуманітарної освіти в Україні.)
15. Словник синонімів української мови (у 2-х томах) — К.: Наукова думка, 1999.
16. Вашуленко М.С. Методичні орієнтири щодо роботи за підручником: «Українська мова». 3 клас / М.С. Вашуленко, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківська// Початкова школа. — 2014. — №6. — С. 4-9.
17. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. − К.: Видавничий дім «Освіта», 2011 — 392 с.
18. Сучасний урок у початкових класах. / О.Я. Савченко. − К.: Магістр-S, 1997. — 256 с.
19. Жаркова О.В., Малко О.А. Збірник переказів для молодших класів. — Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. — 64 с.
20. Шост Н.Б. Українська мова : Іменник : зошит-тренажер : 3 кл. / Н.Б. Шост. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 28 с. — (Хочу вчитися краще).
21. Мельничайко О. Збірник рівневих завдань з української мови. 3 клас. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. — 160 с.
22. Рябова С.І. Українська мова. Тестові завдання. 3 клас. / Вид. 2-ге, перероблене. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан. 2009. — 24 с.
23. Захаркевнч В.А., Рогач О.Й. Українська мова. Завдання для тематичного контролю знань. 3 клас: Навчальний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2008.— 40 с.
24. Робота з обдарованими дітьми. Сходинки творчого зростання. 1-4 класи: Посібник для вчителя/Упор. Гордіюк Н.М. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2007. — 152 с.
25. Заброцька С.Г. Українська мова. Поточний бліц-контроль знань. 3 клас. Частина 2. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2013. — 96 с.
26. Інноваційні технології навчання в початковій школі / Автори-упорядники: В.П. Телячук, О.В. Лесіна. — Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. — 240 с. — (Серія «Педагогічні інновації. Майстерня».)
27. Походжай Н.Я., Шост Н.Б. Українська мова. Картки поточного та тематичного контролю знань: Дидактичний матеріал. 3 клас. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 40 с.
28. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Вашуленка. — К.: Літера ЛТД. 2011— 364 с.
29. Інтерактивні методи навчання у початковій школі / упоряд. О.М. Кондратюк. — К.: Шкільний світ, 2011. — 104 с. — (Бібліотека «Шкільного світу»).
30. Кидисюк Н.П. Збірник диктантів з української мови для початкових класів. — Харків: Ранок, 1999. — 224 с.
31. Тамберг Ю.Г. Развитие творческого мышления детей. — Екатеринбург: У-Фактория, 2004. — 208 с. (Серия «Психология детства: Практикум»).
32. Коновальчук М.В. Розвиток творчості молодших школярів : система літературних завдань. — К.: Шкільний світ, 2010. — 120 с. — (Бібліотека «шкільного світу»).

замовляйте книги поштою:
"КНИГА ПОШТОЮ" А/С 529
м. Тернопіль, 46008
т. (0352) 287489, 511141
(067) 3501870, (066) 7271762
mail@bohdan-books.com

Серія «Бібліотека вчителя»

ВАШКІВ Леся Петрівна
КОРДУБА Наталя Ярославівна
ОНИШКІВ Ольга Петрівна
ОНИШКІВ Зіновій Михайлович

УКРАЇНСЬКА МОВА

Конспекти уроків

3 клас

До підручника М.С. Вашуленка, О.І. Мельничайко, Н.А. Васильківської

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Любов Левчук*
Обкладинка *Аліни Воронкової*
Комп'ютерна верстка *Тетяни Дячук*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 27.08.2014. Формат 60×84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 32,55. Умовн. фарбо-відб. 32,55.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

ISBN: 978-966-10-4034-1
9 789661 040341